

Chokers en survivors.

Nathan Trantraal. Kaapstad: Kwêla Boeke, 2013. 64 pp. ISBN: 978-0-7957-0488-8.

DOI: <http://dx.doi.org/10.4314/tvl.v51i2.23>

Chokers en survivors word gekenmerk deur 'n direkte, ondramatiese perspektief op 'n werklikheid wat terselfdertyd vervelend alledaags en vreesaanjaend is. Bykans al die gedigte verwys na die lewe op die Kaapse Vlakte. Vroeg reeds beïndruk "Maya en Mr Piel" met slim woordspel (piel as sleutel/piel as wapen/piel as persoon) en so ook die onpretensieuse huldeblyk aan 'n moeder, "Hammie". Dit is interessant dat die jukstaponering van die verskriklike en die alledaagse dikwels deur die vaderfiguur uitgelok word: "die Here wiet allien 1", "Fifa 06" (waar aanranding treffend met 'n videospelletjie vergelyk word). In "PES5" slaag die pa se dood net-net daarin om 'n videospelletjie te onderbreek. Die sterkste element van die bundel is myns insiens 'n estetika wat beskryf kan word as "bitter ghetto camp": histories-tragies, absurd en afgryslik. Voorbeelde kan gevind word in "Kinneman", "bunnies", of die verhaal van "Dolfie in "Hard to Kill trilogy (DVD Boxset)".

Die betekeniswêreld word ingekleur met populêre lirieke en videospelletjies, met hier en daar 'n gospel-refrein. Ongelukkig beperk dit miskien ook die betekenisemoontlikhede, ten spyte van die deeglik vermelde belesenheid van die digter. "Valhalla park" kan beter uitgepak word as om net in die gesigte van inwoners te "sien dat hulle ammel / al virre dysend jaar dood is". Die identiteitspel van benedeled wat hulself vernoem na Nazi's, of (onwetend) na die Britse weermag van die negentiende eeu (dit kan ook voortspruit uit die Hard Livings se Britse hooligan-estetika) bied meer geleentheid as om bloot te noem dat die name onoorspronklik is ("Deutschland über alles"). Hierdie voorbeelde is geleentheid waar die temas van die bundel versterk kon word, die bitter ironie bitterder en meer iro-

nies kon word, en meer betekenisvlakke ontsluit kon word. Soos die digter self in 'n onderhoud sê (hier met verwysing na akademiëci): "Jy kannie in jou ivory tower sit met jou hermetically sealed thoughts en skryf oo 'n wereld wat nie net een ding is, maa 'n myriade van dinge at the same time, all the time" (Kamfer en Trantraal).

Die ongeërgde houding oor die kanon, die ouer geslag in die algemeen en die akademiese wêreld in besonder is 'n deurlopende tema (en 'n welkome een). Hierdie tema word die sterkste weergegee in die gedig "Groot Verseboek", wat die meeste aandag in resensies gekry het. Die beeld van die digter wat met die hoop op seks luister na voorlesings uit die Afrikaanse kanon ("Ek ken allie shit al by heart") is prikkelend, maar die eindeffek val plat. Anders as in digters soos Koos Kombuis of Loftus Marais se spottende of parodiërende omgaan met kanonieke digters, word hier net enkele name van "useless" digters genoem (Cussons, Van Wyk Louw, Jonker) en sydelings verwys na Christus-beelde (waarskynlik Cussons). Die digter wil oënskynlik daardeur op 'n kras manier verbintenis met 'n vroeër geslag digters ontken. Om byvoorbeeld Cussons se lydingsverse "nutteloos" te noem, ontken op onsensitiewe wyse die ervaring van 'n groot groep lesers. En om in 'n gedig op ondigterlike wyse vroeër digters te ontken, is ironies op wyses wat dalk nie deur die digter self bedoel word nie. Elkeen is egter geregtig op sy eie oordeel.

Die eintlike mislukking, in hierdie en ander gedigte, lê in die intellektuele maskerspel: die behoefte om belesenheid en ingeligtheid te vertoon, maar die onvermoë om dit (krities) te demonstreer.

Hier praat die digter ook van sy "horrible Afrikaans vocabulary". 'n Mens sou ook in die Engels en Kaapse dialek van die digter 'n breër woordeskat wou sien. Los struktuur en woordkeuse is dalk deel van die aard van narratiewe gedigte, maar dit moet lief nie tot

vaagheid en luiheid lei nie. Woorde soos “weirdness” of “amazing” sou vervang kon word met die digter se poging om die “weirdness” en “amazingness” te verken en tot taal te bring. In ’n bundel wat in Kaaps geskryf is, is daar ook min woorde wat nie deel van die leksikon van Standaardafrikaans of Engels is nie (slegs “ayaman” en die spesifieke gebruik van “klontjie” was nie aan my bekend nie).

In “South Korea” kraak die digter sy eie vermoëns af (“omdat ek wiet my poetry is kak / en dat ekkie kan skryfie”). Sulke uitsprake pas goed by die sinisme in die bundel, terwyl vele momente die teendeel bewys. In “Kinnesman” lees ons: “Ek ek nog nooit so relieved gevoel / omme poes te sien nie / al issit nette cartoon een”; in “Hammie”: “Jy worry bieter as jy ytgerus is”; in “ek druk my naam innie as”: “Ek stap narie braaiblik toe. / Ek druk my hanne innie dooie kole. / Ek druk my naam innie as.”

In ’n indrukwekkende maar prekerige brief op *LitNet* vat Shirmoney Rhode vir Trantraal aan oor die “lekker nat vloekwoorde, groot wit kaal vaginas en penisse”, en vra: “[W]ie is die mense wat hoekal soe lekker lag? Wie is die mense wat lees en boeke kan bekostig? Ek ganitie ees uitspellie. [...] Vi wie skryf jy Nathan? [...] Jy’t op ’n Facebook-inskrywing gesê: ‘Ek gee nie ’n f*k om oor Adam Small nie, as ek betaal word vir wat ek skryf worry ek nie want my naam gaan daarmee gepaard.’ [...] Gaan dit oor die free wyn en geld wat jy maak uit die arm mense se arme stories?” (Rhode).

Sy is reg oor ’n paar dinge: veral dat arm mense gewoonlik nie behoefte het daaraan om hulself in tragikomiese uitbeeldings vol dramatiese of bitter ironie te sien nie. ’n Siniese leser sou kon sê dat hierdie gedigte, soos ander belangrike Afrikaanse tekste (Marlene van Niekerk se *Triomf*, ’n *Paw-paw vir my darling* deur Jeanne Goosen, *Siener in die suburbs* van P.G. du Plessis) nie lesers tussen sy eie karakters sal vind nie. Kan dit wees, soos Rhode voorstel,

dat Trantraal skuldig is aan dit waarvan hy Small beskuldig? Dieselfde gevaar bestaan, naamlik dat die digter parasities kan raak op sy dubbele burgerskap—en dat die gevoelswaarde van daardie verhouding uitgeput sal word (in hierdie geval skok). Aan die ander kant mag diegene wat byvoorbeeld nie deur die woord “poes” geskok word nie, of dit self besig, die skokervaring misloop. En as daar net sinisme oorbly, is dit te persoonlik vir goeie poësie.

Sulke aantygings berus egter daarop dat *Chokers en survivors* net een soort leser sal hê, wat ek nie glo nie. Ek dink dit sal en moet wyd gelees word, deur lesers aan verskillende kante van verskillende spoorlyne. ’n Mens mag dan wel wens dat dit beter gebruik sou maak van die vele geleenthede wat dit self skep.

Geraadleegde bronne

- Kamfer, R. en N. Trantraal. “poetry oo die liewe annie anne kant.” *LitNet*. 2013. 17 Jul. 2013. <<http://www.litnet.co.za/Article/poetry-oo-die-liewe-annie-anne-kant—ronelda-kamfer-gesels-met-nathan-trantaal-oor-chokers>>.
- Rhode, Shirmoney. “Kô lat os praat! #prefablyin kaaps”. *LitNet*. 2013. 4 Nov. 2013. <<http://www.litnet.co.za/Article/k-lat-os-praat>>.

Tertius Kapp
tertiuskapp@gmail.com
Universiteit van Fort Hare
Oos-Londen